DOI : https://doi.org/10.5281/zenodo.18186143 ମୂଳ ପ୍ରବନ୍ଧ

ପ୍ରାଚୀନ ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ରାମ

ଶକୁନ୍ତଳା ମିର୍ଦ୍ଧା

ସଂକ୍ଷିପ୍ତସାର :

ରାମ ନାମଟି ହେଉଛି ଏକ ପବିତ୍ର ନାମ ଯାହା ଶ୍ରବଣ /ସ୍ପର୍ଶ ମାତ୍ରେ ପାତକ ବି ସନ୍ନ୍ୟାସ ଅବଳା ବି ମନୁଷ୍ୟ ରୂପ ଧାରଣ କରିପାରେ। ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ଚାହେଁ ସେହି ଆଦର୍ଶ ଘେନି ବଞ୍ଚୁ । ପ୍ରାଚୀନ ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟରେ ଯେଭଳି ରାମଙ୍କ ମହିମାଗାନ କରାଯାଇଛି ତାହା ଯୁଗ ଯୁଗକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରେ। ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଆଦର୍ଶ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସାହିତ୍ୟରେ ଖ୍ୟାତିଲାଭ କରିଆସିଛି। ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ସାରଳା ଦାସଙ୍କ ଠାରୁ । ଆରମ୍ଭ କରି ବଳରାମ ଦାସ,ଅର୍ଜୁନ ଦାସ,କାର୍ତ୍ତିକ ଦାସଙ୍କ ମଧ୍ୟଦେଇ ରୀତିଯୁଗର ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜ,ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ,ବିଶ୍ୱନାଥ ଖୁଣ୍ଟିଆ ଆଦି ରାମଙ୍କ ଚରିତ୍ରର ଅବତାରଣା କରିଛନ୍ତି। ସମସ୍ତଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସେ ହୋଇଛନ୍ତି ମହାନ ତାଙ୍କ ଚରିତକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କଲେ ଜଣାପଡ଼େ ସେ ଥିଲେ ସର୍ବଗୁଣ ସମ୍ପନ୍ନା ଧର୍ମର ଜୟ ପାପର କ୍ଷୟ ଆଧାରରେ ତାଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ। ଯେତେସବୁ ବିଷୟ ରଚନା କରାଯାଇଛି ସବୁଥିରେ ସେ ଅନ୍ୟାୟ ଅନୀତିକୁ ପଛରେ ପକାଇ ସତ୍ୟକୁ ସ୍ଥାପନା କରିଛନ୍ତି।

ପ୍ରମୁଖ ଶବ୍ଦାବଳୀ:

ରାମ, ଈଶ୍ୱର, ମାନବ, ଯୁଗ, ବନ, ସମାଜ, ପିତା, ମାତା ଇତ୍ୟାଦି।

ବାଲ୍ମୀକିଙ୍କ ରଚିତ 'ରାମାୟଣ'ଓ ବ୍ୟାସଦେବଙ୍କ ରଚିତ 'ମହାଭାରତ'ଦୁଇଟି ଗ୍ରନ୍ଥ ହେଉଛି ଭାରତବର୍ଷର ଦୁଇଟି ମହାକାବ୍ୟ। ଏହି ମହାକାବ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଦେଶ,ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସଭ୍ୟତାର ଇତିହାସ,ଉତ୍ଥାନପତନର କାହାଣୀ ଯେପରି ଉତ୍ତରଳ ଭାବରେ ପ୍ରବାହିତ ହେଉଥାଏ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଜାତିର ନରନାରୀମାନଙ୍କ ଆଶା ଆକାଂକ୍ଷା,ସ୍ୱପ୍ନ କଳ୍ପନା ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ତା ସହିତ ମିଶି ଏକାକାର ହୋଇଯାଏ। ବାଲ୍ମୀକି ଋଷି ସେଦିନ ଦୁଇଟି ଶରାଘାତ ପକ୍ଷୀଙ୍କୁ ଦେଖି ମନରେ ଯେଉଁ କରୁଣ ରସାପ୍ଲୁତ ବାଣୀ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ତାହାହିଁ ଥିଲା ବିଶ୍ୱର ଆଦିକାବ୍ୟ। ସେହି ଅମରବାଣୀ ହିଁ ହୋଇଥିଲା ରାମାୟଣ। ବାଣୀଟି ଥିଲା–

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଅନ୍‌ଲାଇନରେ ପଢିବାପାଇଁ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତୁ
Quick Response Code:
Available online at : https://pracheenews.com/
DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.18186143
Article No - BPP00369

"ମା ନିଷାଦ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ତ୍ୱମାଗମଃ ଶାଶ୍ୱତୀ ସମଃ
ଯତ୍ କ୍ରୌଞ୍ଚ ମିଥୁନାଦେକାମବଧି କାମ ମୋହିତମ୍।"

ଯାହାର ମୁଖ୍ୟ ନାୟକ ହେଉଛନ୍ତି ମର୍ଯ୍ୟାଦା ପୁରୁଷ ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର। ପୃଥିବୀରେ ପାପର ଭାର ବୃଦ୍ଧି ଘଟିଲେ ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନ ମଣିଷ ରୂପରେ ଅବତାର ନେଇ ଆସିଥାନ୍ତି । ତ୍ରେତୟା

ଯୋଗାଯୋଗ : ଶକୁନ୍ତଳା ମିର୍ଦ୍ଧା, ଗବେଷିକା
ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ବିଭାଗ,
ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ନୂଆପାଢୀ, ବ୍ୟାସ ବିହାର, ବାଲେଶ୍ୱର
Email : mirdhasakuntala02@gmail.com
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0009-8847-8829

This is an open access journal, and articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial Share Alike 4.0 License, which allows others to remix, tweak, and build upon the work non commercially, as long as appropriate credit is given and the new creations are licensed under the identical terms.

For reprints contact: *pracheepatrika@rediffmail.com*

ପ୍ରାପ୍ତି	ସମୀକ୍ଷିତ	ଗୃହୀତ	ପ୍ରକାଶିତ
୧୪.୦୯.୨୦୨୫	୧୩.୧୦.୨୦୨୫	୨୬.୧୧.୨୦୨୫	୧.୧୨.୨୦୨୫

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ କିପରି ଉଦ୍ଧୃତ କରିବେ : ମିର୍ଦ୍ଧା, ଶକୁନ୍ତଳା;୨୦୨୫। ପ୍ରାଚୀନ ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ରାମ। ବାସ୍ତବତାର ପରିପ୍ରକାଶ ପ୍ରାଚୀ। ଭାଗ :୧୧, ସଂଖ୍ୟା : ୯, ପୃଷ୍ଠା :୪୮-୫୩।

ଯୁଗରେ ଅସୁରମାନଙ୍କ ଉତ୍ପାତକୁ ଖଣ୍ଡନ କରିବାକୁ ଯାଇ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଲେଖକଗଣ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାବରେ ଚରିତ୍ର ଚିତ୍ରଣ କରିଛନ୍ତି। ପ୍ରାଚୀନ ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ରାମଙ୍କୁ ନେଇ ଅନେକ କାବ୍ୟ କବିତା, ଲୀଳା, ପ୍ରହସନ, ଚମ୍ପୂ, ଚଉପଦୀ, ଚଉତିଶା ଆଦି ରଚିତ ହୋଇଛି। ପ୍ରାଚୀନ ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ରାମଙ୍କୁ ନେଇ ରଚିତ ଗ୍ରନ୍ଥ ଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛି ସାରଳା ଦାସଙ୍କ 'ବିଲଙ୍କା ରାମାୟଣ', 'ସପ୍ତକାଣ୍ଡ ରାମାୟଣ',ବଳରାମ ଦାସଙ୍କ 'ଜଗମୋହନ ରାମାୟଣ', 'କାନ୍ତକୋଇଲି,' 'ଶ୍ରୀରାମ କୋଇଲି', ଅର୍ଜୁନ ଦାସଙ୍କ 'ରାମବିଭା',ନରସିଂହ ସେଣଙ୍କ 'ଅଜବିଳାପ ଚଉତିଶା',ବିଷ୍ଣୁ ଦାସଙ୍କ 'ରଘୁବୀର ଚଉତିଶା',ବନମାଳୀ ଦାସଙ୍କ 'ସୁଚିତ୍ର ରାମାୟଣ',କାର୍ତ୍ତିକ ଦାସଙ୍କ 'ରାମରାବଣ ଯୁଦ୍ଧ',ଶଙ୍କର ଦାସଙ୍କ 'ବାରମାସୀ କୋଇଲି',ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜଙ୍କ 'ଶ୍ରୀରାମ ବିଳାସ/ରଘୁନାଥ ବିଳାସ',ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଙ୍କ ' ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ', 'ଶ୍ରୀରାମ ଲୀଳାମୃତ', 'ଷୋଳପୋଇ', 'ଅବନାରସ ତରଂଗ',ବିଶ୍ୱନାଥ ଖୁଣ୍ଟିଆଙ୍କ 'ବିଚିତ୍ର ରାମାୟଣ', 'ରାମକ୍ରୋଧ ଚଉତିଶା', ନୀଳାମ୍ବର ଦାସଙ୍କ 'ରାମ ଲୀଳା',ହଳଧର ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ 'ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ରାମାୟଣ',(ଅନୁବାଦ) ,ମହାଦେବ ଦାସଙ୍କ 'ଶ୍ରୀରାମ ତୀର୍ଥ', କାହ୍ନୁ ଦାସଙ୍କ 'ରାମରସାମୃତ ସିନ୍ଧୁ', ଶ୍ରୀଧରଙ୍କ 'ଧନୁଭଙ୍ଗ ଚଉତିଶା', କୃପାସିନ୍ଧୁଙ୍କ 'କୃପାସିନ୍ଧୁ ରାମାୟଣ', ଯଦୁମଣି ମହାପାତ୍ରଙ୍କ 'ରାଘବ ବିଳାସ', କଣ୍ଠ ଦାସଙ୍କ 'ରାମାର୍ଚ୍ଚନ ଚନ୍ଦ୍ରିକା', ଦ୍ୱାରକା ଦାସଙ୍କ 'ରାମାୟଣ',କୃଷ୍ଣକରଙ୍କ 'ରଘୁନାଥ ବିଳାସ' ଆଦି ପ୍ରମୁଖ।

ସାରଳା ଦାସ 'ରାମଙ୍କ ଚରିତ୍ରକୁ ନେଇ ରଚନା କରିଛନ୍ତି ବିଲଙ୍କା ରାମାୟଣ। ସେହିପରି ତାଙ୍କର 'ସପ୍ତକାଣ୍ଡ ରାମାୟଣ' ଓ 'ବିଚିତ୍ର ରାମାୟଣ' ବୋଲି ଆଉ କେତେକ ଆଲୋଚକ ମତ ଦିଅନ୍ତି। 'ସପ୍ତକାଣ୍ଡ ରାମାୟଣ'ରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ,ରାମ ଲଙ୍କାର ଦଶଶିରା ରାବଣକୁ ବଧକରି ଅଯୋଧ୍ୟା ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରି ରାମ ଅଭିଷେକ ଉତ୍ସବରେ ଯୋଗ ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ଇନ୍ଦ୍ର ଆସି ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ବିଲଙ୍କା ଦେଶର ସହସ୍ରଶିରା ରାବଣ କଥା କହିଥିବାରୁ ତାଙ୍କୁ ମାରିବାକୁ ଅଗ୍ରସର ହୋଇଛନ୍ତି। ଏପରିକି ତାଙ୍କୁ କୁହାଯାଇଛି ସହସ୍ରଶିରା ରାବଣକୁ ବଧ କରିପାରିଲେ ଯାଇ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରକୃତ ବୀରର ଆଖ୍ୟା ଦିଆଯାଇ ପାରେ। ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କ ସହ ଗଂଗାନଦୀ କୂଳରେ ଅନେକ ଅସୁର ବଧକରି ଲଙ୍କାର ରାବଣକୁ ବଧ କରିବା ଠାରୁ ଅଧିକ କଷ୍ଟକର ଥିଲା ସହସ୍ର ଶିରା ରାବଣର ନିହତ। ଶେଷରେ ବିଲଙ୍କା ଦେଶର ରାବଣକୁ ମାରି ପାରିଛନ୍ତି ସବୁ ଦିଗରୁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ସେ ଅସୁର ମାନଙ୍କୁ ମାରି ଦେବକୁଳକୁ ଶାନ୍ତି ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି। ଏଣୁ ବିଚାରକରି ଦେଖିଲେ ଜଣାଯାଏ ଯେ,ସାରଳା ଦାସ ରାମ ଚରିତଟିକୁ ଅତି ଦକ୍ଷତାର ସହିତ ପାଠକମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଛନ୍ତି।

ରାମ ଚରିତର ଅବତାରଣା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାରଳା ଦାସଙ୍କ ପରେ ବଳରାମ ଦାସଙ୍କ 'ଜଗମୋହନ ରାମାୟଣ' ରେ ଦେଖାଇଛନ୍ତି ଯେ ମିଥିଳାରେ ରାଜା ଜନକଙ୍କ କନ୍ୟା ସୀତାଙ୍କ ସ୍ୱୟଂବର ସଭାରେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଶିବଧନୁ ଭଙ୍ଗ କରି ସୀତାଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିବାବେଳେ ଭାଇ ଲକ୍ଷ୍ମଣ,ଭରତ ଓ ଶତ୍ରୁଘ୍ନଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଉର୍ମିଳା,ତାରା ଓ ଅଳକାଙ୍କୁ ବିବାହ କରାଇଥିଲେ। ଯାହା ଜଣେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭ୍ରାତାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥାଏ। ଅଯୋଧ୍ୟା ଅସୁରକ୍ଷିତ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିବାବେଳେ ରାମ କୁବୁଜା ଅସୁରକୁ ମାରି ଅଯୋଧ୍ୟାରେ ଶାନ୍ତି ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ।

"ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗ୍ରେ ବୁଲି ସିଂହଦ୍ୱାରେ ଯାଇ
କୁବୁଜା ନାମେ ଦଇତ ମାୟାରୂପ ହୋଇ।"
(ଜଗମୋହନ ରାମାୟଣ)

ମାତା କୈକେୟୀ ଚକ୍ରାନ୍ତ କରି ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଚଉଦ ବର୍ଷ ବନବାସ ପଠାଇ ଦେଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ କାହାକୁ ଦୋଷାରୋପ କରିନାହାନ୍ତି ବରଂ ନିଜ ଭାଗ୍ୟଦୋଷ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିଛନ୍ତି। ରାଜ୍ୟ ଶାସନ ତୁଲାଇବା ସମୟରେ ଦେଖାଦେଇଛି ଯେ ନଗର ପରିଭ୍ରମଣରେ ଯାଇଥିବାବେଳେ ଜଣେ ଧୋବଣୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଦିନକ ପାଇଁ ବାପଘରକୁ ଯାଇଥିବାରୁ ତା ସ୍ୱାମୀ ତାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ନାରାଜ। ସେଠାରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଜଣକ ଆପତ୍ତି କରି କହିଛି ଯେ ମାତା ସୀତାଙ୍କୁ ରାବଣ ଲଙ୍କାକୁ ନେଇ ବାରବର୍ଷ ରଖି ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ସତୀ, ମୁଁ କାହିଁକି ଅସତୀ? କୈଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ତାଙ୍କ ଚରିତ୍ରକୁ ନେଇ କଥା କହୁ ସେ ଏଇଟା କେବେ ଚାହୁଁ ନ ଥିଲେ। ତେଣୁ ଏହି କଥା ଶୁଣି ପ୍ରଜାଙ୍କ ହିତ ନିମନ୍ତେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସୀତାଙ୍କୁ ବନରେ ଛାଡ଼ି ଆସିବା ପାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ପଠାଇ ଦେଇଛନ୍ତି।

ଗୁହକ ଶବରର ଆତିଥ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରି ଆଦିବାସୀ ସମାଜର ରୀତିନୀତି ସହ ମିଶି ଚଳିଛନ୍ତି।ଶବରୁଣୀର ଅଇଁଠା ଫଳ ଖାଇଛନ୍ତି। ରାମଙ୍କ ବକପକ୍ଷୀ ସହିତ

ବାର୍ତ୍ତାଳାପ,ଗୁଣ୍ଡୁଚି ମୂଷା ପିଠିରେ ହାତ ବୁଲାଇବା ଆଦି ପ୍ରସଙ୍ଗରୁ ରାମଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ସମାନ ରହିଥିବା ଜଣାଯାଏ। ସେହିପରି ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରତି ରହିଥିବା ଅହେତୁକ ଭଲପାଇବାର ଚିତ୍ର ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଇଛି ଯେ,ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ହିତପାଇଁ ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ବଣରେ ଛାଡ଼ିଥିଲେ ଏବଂ ଅଶ୍ୱମେଧ ଯଜ୍ଞରେ ପତ୍ନୀର ଆବଶ୍ୟକ ଥିଲେହେଁ ଦ୍ୱିତୀୟ ପତ୍ନୀ ଗ୍ରହଣ ନ କରି ସୀତାଙ୍କ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୂର୍ତ୍ତି ସ୍ଥାପନ କରି ଯଜ୍ଞ କାର୍ଯ୍ୟ ସମାପନ କରିଥିଲେ।

ବଳରାମ ଦାସ 'କାନ୍ତକୋଇଲି'ରେ ଦେଖାଇଛନ୍ତି ଯେ ରାମ ସୀତାଙ୍କୁ ଅହେତୁକ ଭଲ ପାଉଥିଲେ। କାରଣ ସେ ସ୍ତ୍ରୀର ଖୁସିପାଇଁ ମାୟାମୃଗ ପଛରେ ଧାଇଛନ୍ତି। ବଳରାମ ଦାସ ରାମଙ୍କ କଥାକୁ ଅତି ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି। ସୀତାଙ୍କ ମୁଖରେ ରାମଙ୍କ ଗୁଣଗାନ କରାଇଛନ୍ତି। ରାମ ମାୟାମୃଗ ଧରିବା ପାଇଁ ଯାଇଥିବା ସମୟରେ ରାବଣ ସୀତାଙ୍କୁ ଚୋରାଇ ନେଉଥିବା ବେଳେ ସେ ରାମଙ୍କୁ ମନେପକାଇ କହିଛନ୍ତି-

"କୋଇଲି,କାନ୍ତ ମୋର ଗଲେ ମୃଗ ମାରି
କପଟେ ରାବଣ ନେଉଅଛି ଧରି ଲୋ,କୋଇଲି"

(କାନ୍ତ କୋଇଲି)

ଏଠାରେ କାନ୍ତର ଅର୍ଥ ସ୍ୱାମୀ ଅର୍ଥାତ ସୀତା ତାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ସମ୍ବୋଧନ କରି କହିଛନ୍ତି। ମୃଗକୁ ଧରି ଆସି ରାମ ସୀତାଙ୍କୁ ଯେଭଳି ଖୋଜି ହୋଇଥିବେ ଏବଂ ପିଇବା ପାଇଁ ପାଣି ମାଗିବା ସହ ସୀତାଙ୍କୁ ନପାଇ ଡହଳବିକଳ ହୋଇଥିବା କଥା ମଧ୍ୟ କହିଛନ୍ତି। ସେହିପରି ସେ ସୀତାଙ୍କ ବିନା ଜୀବହୀନ ଭଳି ମନେକରି ମାସକୁ ଲକ୍ଷେ ଯୁଗ ଭଳି ମନେ କରୁଥିବା ହିଁ ସୀତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଭଲପାଇବା ପ୍ରମାଣିତ କରିଥାଏ।ଭଗବାନ ପୃଥିବୀର ପାପକୁ ଲାଘବ କରିବା ପାଇଁ ଅବତାର ନେଇ ଦାନବଗଣଙ୍କୁ ଧ୍ୱଂସ କରିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି। ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ମଧ୍ୟ କବି କହିଛନ୍ତି-

"କୋଇଲି,ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବେନିଭାଇ
ଶିଷ୍ଟ ପାଳି ଦୁଷ୍ଟନାଶି ଉଶ୍ୱାସନ୍ତି ମହିଲୋ,କୋଇଲି
-(କାନ୍ତ କୋଇଲି) "

ଶଙ୍କର ଦାସଙ୍କ 'ବାରମାସୀ କୋଇଲି' ରେ ଦେଖାଇଛନ୍ତି ଯେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଜଣେ ପିତୃବତ୍ସଳ ପୁତ୍ର। ଯେ କି ପିତାଙ୍କ ଆଦେଶକୁ ଅକ୍ଷରେ ଅକ୍ଷରେ ପାଳନ କରି ରାଜସୁଖକୁ ତ୍ୟାଗ କରି ବନବାସକୁ ଆଦରି ନେଇଛନ୍ତି। ଚଳନ୍ତି ଦେବତା ରୂପେ ଆମେ ବାପାମାଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥାଉ ତେଣୁ ତାଙ୍କ ଆଦେଶ ଉପଦେଶ ସବୁ ଆମ ପାଇଁ ଆଶୀର୍ବାଦ ସଦୃଶ ହୋଇଥାଏ। ଠିକ ସେହିପରି ଭାବରେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ପିତା ଦଶରଥଙ୍କ ଆଦେଶକୁ ମାନି ବନରେ ଥିବା ସମୟରେ ମାତା କୈଶଲ୍ୟା ରାମଙ୍କୁ ମନେପକାଇ ବାରମାସର କଷ୍ଟ ପାଉଥିବା କଥା କହିଛନ୍ତି। କାରଣ ରାମ ପିଲାଟି ଦିନରୁ ରାଜପ୍ରସାଦରେ ବଢିଥିବା ବେଳେ ରାଜ୍ୟଭାର ଗ୍ରହଣ କରିବା ସମୟରେ ବନବାସ। ତେଣୁ ସେ ନିଜର ଦୁଃଖକୁ କୋଇଲି ଆଗରେ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି। ବୋଧହୁଏ କୋଇଲି ମାତାର ଦୁଃଖରେ ବିଚଳିତ ହୋଇ ଉଡ଼ି ଉଡ଼ି ଯାଇ ରାମଙ୍କ ଆଗରେ ପ୍ରକାଶ କରିପାରେ ଏ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି। ମାର୍ଗଶିର ମାସରେ ରାମଙ୍କ ଅବସ୍ଥା କିପରି ଥିବ ତାହା ଲକ୍ଷ୍ୟକରି କାବ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି -

"ଏହି ମଗୁଶିର ମାସ କାକର ପଡ଼େ ବିଶେଷେ
ଶୀତଳ ପବନ ବହେ ଘନଘନ ମୋ ପୁତ୍ର କରିବ କିସଲୋ ?
କୋଇଲି। ଶୁଣଲୋ"

(ବାରମାସୀ କୋଇଲି)

ପୌଷ ମାଘର ଶୀତ ବିନା ବସନରେ କାଟିବା,'ଗୁଣ ମାସରେ ହୋଲି ଖେଳ ଘରେ ଘରେ ମାତିଥିବା ବେଳେ ରାମ ବନରେ ପାଉଥିବା କଷ୍ଟକୁ ମନେ ପକାଇ ମାତୃ ହୃଦୟ ପୁତ୍ର ପାଇଁ ବିଳପି ଉଠିଛି। ସେହିପରି ଆଷାଢ ମାସର ମେଘ ବାଘ ପରି ଗର୍ଜନ,ଶ୍ରାବଣର ବାରିପାତ ସହିବା ରାମଙ୍କ ପକ୍ଷେ କେତେ କଷ୍ଟ ତାହା ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ। ଜଣେ ରାଜପୁତ୍ର ବନକୁ ଯାଇ କିପରି କଷ୍ଟ ସହିଛନ୍ତି କବି ତାହା ଦେଖାଇଛନ୍ତି। ଶଙ୍କର ଦାସ ରାମଙ୍କୁ ଏଠାରେ ଏଭଳି ଭାବରେ ଦେଖାଇଛନ୍ତି ଯେ,ସତେଅବା ତାଙ୍କ ଜୀବନ ଏକ ଅଭିଶପ୍ତ ଭଳି ମନେହୁଏ। ରାଜପରିବାରରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରି ମଧ୍ୟ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ଭଳି ଜୀବନ ନିର୍ବାହ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଛି।

ଅର୍ଜୁନ ଦାସଙ୍କର 'ରାମବିଭା'କାବ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଥମ ଛନ୍ଦୋବଦ୍ଧ କାବ୍ୟ ଭାବରେ ଗୃହୀତ। ଯାହାର ବିଷୟବସ୍ତୁ ହୋଇଛି 'ସାରଳା ମହାଭାରତ' ଓ 'ରାମାୟଣ'ରୁ। ବକ୍ତା ମାର୍କଣ୍ଡେୟ ଋଷି ଓ ଶ୍ରୋତା ଯୁଧିଷ୍ଠିର। ଏଥିରେ ରହିଛି ଯେତେବେଳେ ରାମ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କ ସହିତ ବନଗମନ କରୁଛନ୍ତି

ମାତାଙ୍କ ଆଗରେ ଯାଇ ଅନୁମତି ମାଗିଛନ୍ତି। କାରଣ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କ ଯଜ୍ଞକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ଦାନବଗଣ ସ୍ଥାପନ କରାଇବାକୁ ଦେଇନାହାନ୍ତି। ଏହି ଦାନବଗଣଙ୍କୁ ମାରିବା ପାଇଁ ତପୋବନକୁ ଯାଇଛନ୍ତି। ମାତାଙ୍କ ଆଗରେ କହୁଛନ୍ତି-

"କଉତୁକ କଥା ଶୁଣ ଜନନୀ,ଆସି ଅଛନ୍ତି ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ମୁନି,
ଯାଗ ସିଦ୍ଧବନେ ରହିକରନ୍ତି,ତାହା ଅସୁର ଆସିଣ ହରନ୍ତି।
ସେ ଗୋ ମୋତେ ମାଗିଲେ ପିତା ଆଗେ,
ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ମୁଁ ଯିବି ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ"। (ରାମବିଭା)

ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେବାପାଇଁ ରାମ ଅନେକ ଅସୁରକୁ ବଧ କରିଛନ୍ତି। କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଶରଦ୍ୱାରା ତାଡ଼କୀର ଜୀବନ ଯିବା ସମୟରେ ଯେଉଁ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଛି ତାହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ହୃଦଗ୍ରାହ୍ୟ।

"କୁଟିଳ କୋଠର ହୃଦୟ ତାର ରାମବାଣ ପଡ଼ି
ମତ୍ସ୍ୟଲୋଭେ ଯେହ୍ନେ ଗଙ୍ଗାଇ ତେସନ ଜଳରେ ବୁଡ଼ି।
ସେହୁ ଯେମନ୍ତ ମୀନ ଘେନି ଯାଇ ଡାଳରେ ବସେ
ତାଡ଼କୀ ଜୀବନ ଘେନିଣ ବାଣ ରାମ ତୃଣୀରେ ପଶେ"।

ଅର୍ଜୁନ ଦାସ ମଧ୍ୟ ଏହି ରାମବିଭା କାବ୍ୟରେ ରାମଙ୍କ ଶ୍ରେଷ୍ଠତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଛନ୍ତି। ରାମଲକ୍ଷ୍ମଣ ମୃଗୟା ଯାଇ ସେଠାରୁ ମଉଗଜ ଓ ମଉନାଗ ଶିକାର କରି ଆଣିବା ବୀରତ୍ୱର ପ୍ରମାଣ ମିଳେ। ଅସୁରମାନଙ୍କୁ ବଧ କରିବାପରେ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ ମାର୍ଗରେ ଗୌତମ ଋଷିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପାଷାଣୀ ହୋଇଥିବା ଅହଲ୍ୟାଙ୍କୁ ମୁକ୍ତି ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି। ସେହିପରି ସୀତାଙ୍କ ସ୍ୱୟଂବର ସଭାରେ ଯୋଗଦେଇ ଶିବଧନୁକୁ ଅତି ସହଜରେ ଭଙ୍ଗକରି ସୀତାଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି ପିତା ଦଶରଥଙ୍କ ଅନୁମତି ନେଇ।

କାର୍ତ୍ତିକ ଦାସଙ୍କ 'ରାମରାବଣ ଯୁଦ୍ଧ' କାବ୍ୟଟିରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶକ୍ତିଭେଦ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ଆରୋଗ୍ୟ ଲାଭ ପରେ ରାମରାବଣ ଯୁଦ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣନା। ରାବଣ ଶୁକ୍ରମନ୍ତ୍ର ବଳରେ ହୋମ କରି ଯଜ୍ଞକୁଣ୍ଡରୁ ରଥ ପାଇ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଯିବେ ବୋଲି ଯୋଜନା କରିଥିବା ବେଳେ ମନ୍ଦୋଦରୀ ସୀତାଙ୍କୁ ରାମଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଫେରାଇ ଦେବାକୁ କହିଛନ୍ତି,କିନ୍ତୁ ରାବଣ ସୀତାର ପୁନଃଜନ୍ମ କହି ରାମଙ୍କ ହସ୍ତରେ ମରିବାର ଇଚ୍ଛା ରଖିଥିଲେ। ରାମରାବଣ ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇ ରାବଣର ମୃତ୍ୟୁରେ ରାମ ଆତ୍ମ ଗର୍ବ ନ କରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବୋଧ କରିଛନ୍ତି। ଯୁଦ୍ଧ ଜୟ ପରେ ରାଜାମାନେ ରାଜ୍ୟ ଅକ୍ତିଆର, ରାଜାଙ୍କ ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି ସ୍ତ୍ରୀକୁ ମଧ୍ୟ ନେଇଥାନ୍ତି। କିନ୍ତୁ ରାମଚନ୍ଦ୍ର କୈଣସି ଥିରେ ମନବଳାଇ ନାହାନ୍ତି। ସେ ଧର୍ମ ସ୍ଥାପନ କରିଥିବା କଥା ହିଁ ଏଥିରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ। ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶକ୍ତି ଭେଦରେ ସ୍ୱୟଂ ରାମ ବିଳାପ କରିଛନ୍ତି। ସେ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ଯେଉଁସବୁ କୀର୍ତ୍ତିମାନ କରିଥିଲେ ସବୁ ମନେପକାଇ କାନ୍ଦି ଉଠି ଜୀବନ ଅସାର ବୋଲି ମନେ କରିଛନ୍ତି। ସେ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ହରାଇ ସୀତାଙ୍କୁ ପାଇବାକୁ ମନବଳାଇ ନାହାନ୍ତି। ସେ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଭଲ ପାଉଥିବାର ପ୍ରମାଣ ମିଳିଛି। ଯାହାକୁ ଆମେ ଭାତୃପ୍ରେମ ବୋଲି କହିଥାଉ।

"ଚେତନା ପାଇଣ କୌଶଲ୍ୟା ନନ୍ଦନ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ କୋଳେ ଧରି
ଛାଡ଼ି ତୁ କେମନ୍ତେ ରହିଲୁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ଏକା ମୋତେ ଛାଡ଼ିକରି।
ଆଉ ଯିବି କିପାଇଁ
ସୀତା ନେବାରେ ମୋ କାର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ"।(ରାମରାବଣ ଯୁଦ୍ଧ)

ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜଙ୍କ 'ଶ୍ରୀରାମ ବିଳାସ' ରେ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କ ସହ ବନକୁ ଯାଇ ତାଡ଼କୀ ଅସୁର ସମେତ ମାରିଚ,ସୁବାହୁକୁ ମାରି ଋଷିଗଣଙ୍କ ହୃଦୟ ଜୟ କରି ପାରିଛନ୍ତି। ଯେଉଁ ରାକ୍ଷସ ମାନେ ଦେବତା ମାନଙ୍କୁ ଅନେକ ପ୍ରକାର ହଇରାଣ କରିଛନ୍ତି। କିନ୍ନର ମାନେ ଆନନ୍ଦରେ ଦୁନ୍ଦୁଭି ବଜାଇଛନ୍ତି,ଅପସରା ଗଣ ଆନନ୍ଦରେ ନୃତ୍ୟ କରିଛନ୍ତି। ମହା ମହା ମୁନିଋଷିମାନେ ଦୁଇଭ୍ରାତାଙ୍କୁ ଆଶିଷ ପ୍ରଦାନ କଲେ।

"ରାମଙ୍କୁ ସନ୍ତୋଷେ ଆଶିଷ ଦେଲେ ସକଳ ଋଷି
କିନ୍ନର ମାନେ ଆନନ୍ଦେ ଦେବ ଦୁନ୍ଦୁଭି ଘୋଷି।"
(ଶ୍ରୀରାମ ବିଳାସ)

ରାମଙ୍କୁ ଜଣେ ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ଭାବରେ ବୀର,ଯୋଦ୍ଧା ଭାବରେ ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜ ଏହି କାବ୍ୟରେ ଚିତ୍ରଣ କରିଛନ୍ତି। କାମ୍ୟକ ବନରେ ଗୌତମ ଋଷିଙ୍କ ଆଶ୍ରମରେ ଅହଲ୍ୟାକୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବା ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରକୁ ଚକିତ କରିଥିଲା। ରାଜପୁତ୍ରମାନେ ସାଧାରଣତଃ ଅନେକ ରାଣୀ ରଖୁଥିଲେ କିନ୍ତୁ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଥିଲେ ଏକ ପତ୍ନୀବତା ସେ ସୀତାଙ୍କୁ ମଧୁଶଯ୍ୟା ଗୃହରେ ଏହି ନିୟମ କରିଥିଲେ। ଅନୁରୂପ ଭାବେ ସୀତା ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୟଂ କେଶ ବଶରୁ କେତକୀ ପାଖୁଡ଼ାଟିଏ କାଢି ରାମଙ୍କ ହସ୍ତରେ କୁଳଦୀପକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ନିୟମ କରିଥିଲେ ଜନ୍ମେ ଜନ୍ମେ ରାମ ତାଙ୍କ ପତି ହୋଇ ରହିବେ। ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବିବାହ କରି ଅଯୋଧ୍ୟା ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ ବାଟରେ ପର୍ଶୁରାମ ପହଂି ବାଟ ଓଗାଳି ଥିଲେ ମାତ୍ର ତାଙ୍କ ଗର୍ବ ଖଣ୍ଡନ କରି ପାପଭାର ନାଶ କରିବା ପାଇଁ ପର୍ଶୁରାମଙ୍କ ଧନୁରେ ଶର ବିନ୍ଧିଥିଲେ।

ପିତୃସତ୍ୟ ପାଳି ଚଉଦବର୍ଷ ବନକୁ ଯିବା ପରେ ବନ ଭିତରେ ବନବାସୀ ମାନେ ଦଣ୍ଡକାରଣ୍ୟରେ ରାଜା ହିସାବରେ ପାଳନ କରିବାକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖାନ କରିବା ତାଙ୍କ ଚରିତ୍ରର ଶ୍ରେଷ୍ଠତା ପ୍ରତିପାଦନ କରେ। ସୀତାଙ୍କୁ ରାବଣ ନେବା ପରେ ତାଙ୍କ ଅନ୍ୱେଷଣରେ ଥିବାବେଳେ ଚକ୍ରବାକ ପକ୍ଷୀକୁ ପଚାରିବାରୁ ପକ୍ଷୀ ପରିହାସ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ରାମ ଅଭିଶାପ ନ ଦେଇ ବର ଦେଇଥିଲେ ଯେ,ତୁମ୍ଭେ ମାନେ ଦିନବେଳେ ଯୁଗଳ ଭାବରେ ମିଳିତ ହେବ, କିନ୍ତୁ ରାତ୍ରିରେ ବିଚ୍ଛେଦ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୋଗ କରିବ। ସର୍ବୋପରି ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଏକ ଧୈର୍ଯ୍ୟଶୀଳ ବ୍ୟକ୍ତି ହିସାବରେ ଦେଖାଇଛନ୍ତି। ଦୁଃଖରେ ଧୈର୍ଯ୍ୟହରା କି ସୁଖରେ ଉତ୍‌ଫୁଲିତ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି। ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଜୀବନର ସୁଖ ଓ ବିଧି ବିଧାନ ମଙ୍ଗଳଦାୟକ ବୋଲି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସୀତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇଛନ୍ତି। ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସୀତାଙ୍କୁ ଏତେ ସ୍ନେହ କରୁଥିଲେ ଯେ ବନବାସ ବେଳେ ସେ ନିଜେ ସୀତାଙ୍କ କେଶ ବିନ୍ୟାସ କରିଦେଉ ଥିଲେ। କବିଙ୍କ ଭାଷାରେ-

" ବୋଲୁଥିଲୁ ଆଣ ଏକ ମୃଗଚର୍ମ ପୁଚ୍ଛ
ବାଛି ବାଛି ତୋଳି ଆଣିଅଛି ପୁଷ୍ପଗୁଚ୍ଛ।
ବସ ସେ ଅଦିନେ ବେଗେ,
ବାନ୍ଧଇ ମୁଁ କୁନ୍ତଳ ଚାମର ଫୁଲ ଯୋଗେ।

(ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ-୨୫ ଛାନ୍ଦ)

ରୀତି ଯୁଗର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିନ୍ଧାଣୀ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଶୃଙ୍ଗାରିକତାକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେଇ ଯଦିଓ ଅନେକ କାବ୍ୟ ରଚନା କରିଥିଲେ ତଥାପି ସେ ରାମଙ୍କୁ ନେଇ କେତୋଟି କାବ୍ୟ ରଚନା କରିଛନ୍ତି। ସେ ରାମାୟଣକୁ ନେଇ ନିଜେ ସ୍ୱୀକାର କରିଛନ୍ତି ଯେ-

"ବିଚିତ୍ର କବିତ୍ୱ ମାର୍ଗେ ପ୍ରସରିଲା ବୁଦ୍ଧି
ବିରଚିଲି ରାମାୟଣ ଏ ମୋର ବଡ଼ସିଦ୍ଧି।"

(ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ-୫୨ ଛାନ୍ଦ)

'ଅବନାରସତରଙ୍ଗ' କାବ୍ୟଟି ବାରଟି କ୍ଷୁଦ୍ର କ୍ଷୁଦ୍ର ଛାନ୍ଦରେ କବି ରାମାୟଣ ଚରିତକୁ ଅବନା ଅକ୍ଷରରେ ରଚନା କରିଛନ୍ତି। ଏହା ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଆବିର୍ଭାବ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସୀତା ଉଦ୍ଧାର ପରେ ରାମଙ୍କର ଅଯୋଧ୍ୟାକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଗମନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଖ୍ୟ ଚରିତ ଗୁଡ଼ିକ ସଂକ୍ଷେପରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି। ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ବିଚ୍ଛେଦ ପରେ ରାମଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ ଋତୁରେ ବିରହାନୁଚିନ୍ତା କାବ୍ୟରେ ମୁଖ୍ୟସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଛି। ସେ ଦିନରାତି ସୀତାଙ୍କ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଛନ୍ତି। ଚାରିଆଡ଼ ତାଙ୍କୁ ସୀତାମୟ ଦେଖାଯାଉଛି। ଶୟନେ, ସପନେ, ଜାଗରଣେ ସୀତା। ତେଣୁ କବି କହିଛନ୍ତି-

"ହରଷର ହର, ଶରଶତ,ଦର ମମତବ ପଦନତ
ଅଧମଜନ ଅଧମ ଜନ କଷ୍ଟକର ଅର୍ଣ୍ଣବର ସତ।"

(ଅବନାରସତରଙ୍ଗ-୫ମ ଛାନ୍ଦ)

ରାମଲୀଳାମୃତ କାବ୍ୟଟି ଚଉଦଟି କ୍ଷୁଦ୍ର କ୍ଷୁଦ୍ର ଛାନ୍ଦରେ ରଚିତ। ଏଠାରେ ରାମ ଜନ୍ମଠାରୁ ପର୍ଶୁରାମ ଦର୍ପଭଙ୍ଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାମାୟଣାନ୍ତର୍ଗତ ଚରିତ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି । ରାମସୀତା ବିବାହ ହିଁ ଏଥିର ମୁଖ୍ୟ ବିଷୟବସ୍ତୁ। ସ୍ୱୟଂବର ସଭାରେ ରାମଙ୍କୁ ବରଣ କରିସାରିବା ପରେ ସୀତାଙ୍କ କାମପୀଡ଼ା ଓ ବିରହର ବର୍ଣ୍ଣନା ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇଛି। ଠିକ ସେହିପରି ରାମଙ୍କ ବୀରତ୍ୱ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଯାଇଛି। ପିତା ଦଶରଥଙ୍କୁ ପର୍ଶୁରାମ ପରାସ୍ତ କରିଥିଲେ କିନ୍ତୁ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ତାଙ୍କ ଧନୁ ସାହାଯ୍ୟରେ

ସର୍ବଶକ୍ତି ହରଣ କରି ତାଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରିଛନ୍ତି। ନିଜ ବୀରତ୍ୱର ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିପାରିଛନ୍ତି ପର୍ଶୁରାମଙ୍କ ଆଗରେ।

ରୀତିଯୁଗର ଅନ୍ୟଜଣେ ଲେଖକ ବିଶ୍ୱନାଥ ଖୁଣ୍ଟିଆ ରାମାୟଣକୁ ନେଇ 'ବିଚିତ୍ର ରାମାୟଣ' ରେ ମଧ୍ୟ ରାମଙ୍କ ପରାକାଷ୍ଠାତା ଦେଖାଇଛନ୍ତି। ରାମ ଚରିତ୍ରର ମୁଖ୍ୟ ମୁଖ୍ୟ ଜନପ୍ରିୟ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଗୁଡ଼ିକ ଏଥିରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି। କୈକେୟୀଙ୍କୁ ବରଦେଇ ଦଶରଥ ପୁତ୍ରକୁ ବନବାସ ପଠାଇଥିବା ସମୟରେ ସେ ଆଦର ସହକାରେ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି। ବନବାସ ଯିବା ଖବର ଶୁଣି ମାତା କୈଶଲ୍ୟାଙ୍କ ହୃଦୟ ବିଷାଦରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯାଇଛି।

"ନ ଯା ରାମ ନ ଯାଇ ଧନ ତୁ ବନବାସ କରିରେ
ଆରେ କୋଦଣ୍ଡ ଧନୁ ଧାରୀରେ
ତୁ ଯେବେ ବନକୁ ଯିବୁ ମୋ ଗଳେ ଦିଅ ଛୁରୀରେ"।

(ବିଚିତ୍ର ରାମାୟଣ-ଅଯୋଧ୍ୟା କାଣ୍ଡ)

ଲେଖକ ରାମଙ୍କ ଧୈର୍ଯ୍ୟଶୀଳତାକୁ ଦେଖାଇଛନ୍ତି ଏହି କାବ୍ୟରେ। ରାବଣ ରାମହାତରେ ମୃତ୍ୟୁକଲେ ସ୍ୱର୍ଗପ୍ରାପ୍ତି ହେବ ଜାଣି ସୀତାଙ୍କୁ ଚୋରେଇ ନେଇଛନ୍ତି। ଯୁଦ୍ଧ କରି ତ୍ରିପୁର ବିଜୟୀ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ରାମଙ୍କ ଆଗରେ ଧରାପଡ଼ି ଯାଇଛି। ମାୟା ସୀତାଙ୍କୁ ରାମ ଆଗରେ ହତ୍ୟାକରି ଧୈର୍ଯ୍ୟଚ୍ୟୁତ କରାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବିଚଳିତ ହୋଇନାହାନ୍ତି ବରଂ

ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯୁଦ୍ଧ କରି ଅସୁରମାନଙ୍କୁ ବଧ କରି ଶିଷ୍ଟମାନଙ୍କୁ ପାଳନ କରିଛନ୍ତି ।

ଉପସଂହାର :

ପ୍ରାଚୀନ ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ସାହିତ୍ୟ ଥିଲା ପୁରାଣ କୈନ୍ଦ୍ରିକ ସେ ସମୟରେ କବିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିଲା ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଭାବନା । ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ନିକଟରେ ନିଜକୁ ସମର୍ପଣ କରି ଦେଇଥିଲେ । ଆମ ସଂସ୍କୃତିରେ ରାମାୟଣର ପ୍ରଭାବ ଯଥେଷ୍ଟ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଛି । ତେଣୁ ରାମାୟଣର ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ନେଇ ଅନେକ କବି ରାମାୟଣକୁ ନିଜସ୍ୱ ଢଙ୍ଗରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି । ମର୍ଯ୍ୟାଦା ପୁରୁଷ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ମହିମା ଗାନ କରି ଏ ସଂସାରରୁ ତରିଯିବାର ପ୍ରମାଣ ରହିଛି । ଦସ୍ୟୁ ରତ୍ନାକର ରାମଙ୍କୁ ରାମ କହି ନ ପାରି ମରା ମରା କହି କହି ବାଲ୍ମିକୀରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଇଥିଲେ । ଏହି ପ୍ରାଚୀନ ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ କବିମାନେ ମଧ୍ୟ ସେହିଭଳି ତରିଯିବାକୁ ମନସ୍ଥ କରି ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ମହିମା ଗାନ କରିଛନ୍ତି । ସମସ୍ତଙ୍କ ରଚନାରେ ରାମଚରିତ ଚିର ବନ୍ଦନୀୟ ହୋଇଛି । ସେ ଯେପରି ନିଜକୁ କଷ୍ଟ ସ୍ୱୀକାର କରି ଜଗତର ହିତ ପାଇଁ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ ସେହିଭଳି ସମସ୍ତଙ୍କ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେବା ଉଚିତ । ଏମାନଙ୍କ ରଚନାରେ ରାମ ଚରିତର ଶ୍ରେଷ୍ଠତା ପ୍ରତିପାଦନ ହୋଇଛି । ଯାହା ଯୁଗେ ଯୁଗେ ବନ୍ଦନୀୟ ହୋଇ ରହିଛି ଭବିଷ୍ୟତରେ ମଧ୍ୟ ରହିବ ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ :

୧. ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ,ତୃତୀୟ ଖଣ୍ଡ,ଧର୍ମ ଗ୍ରନ୍ଥ ଷ୍ଟୋର ଅଲିଶା ବଜାର,କଟକ-୨ ।

୨. ଦାସ ଶ୍ୟାମ ଚରଣ,ଆଧ୍ୟାତ୍ମ ରାମାୟଣ,ଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ ପ୍ରେସ, କଟକ-୧୯୬୨ ।

୩. ଦାସ ଈଶ୍ୱର,ନଳ ଚରିତ ଓ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ରାମାୟଣ, ବାଣୀଭଣ୍ଡାର, ବ୍ରହ୍ମପୁର ।

୪. ଦାସ ଅର୍ଜୁନ, ରାମବିଭା, ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ । ଧନଞ୍ଜୟ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ ପ୍ରଥମ ଭାଗ, ସଂସ୍କୃତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ, ଓଡ଼ିଶା, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୧୪ ।

୫. ଦାସ ସୂର୍ଯ୍ୟ ନାରାୟଣ,ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ ୨ୟ,୩ୟ ବିଭାଗ ।

୬. ଧନଞ୍ଜୟ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ ପ୍ରଥମ ଭାଗ,ସଂସ୍କୃତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ, ଓଡ଼ିଶା, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୧୪ ।

୭. ଭଞ୍ଜ ଉପେନ୍ଦ୍ର,ଅବନା ରସ ତରଙ୍ଗ, ଧର୍ମ ଗ୍ରନ୍ଥ ଷ୍ଟୋର, ଅଳିଆ ବଜାର, କଟକ ।

୮. ମହାପାତ୍ର ଯଦୁମଣି,ରାଘବ ବିଳାସ,ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ସୋମନାଥ ମିଶ୍ର ଶର୍ମା, ରଣପୁର ଗଡ଼ ।

୯. ମହାରଣା ସୁରେନ୍ଦ୍ର,ସାରଳା ସାହିତ୍ୟର ପରିକ୍ରମା, ଓଡ଼ିଶା ବୁକ ଷ୍ଟୋର, ବିନୋଦ ବିହାରୀ, କଟକ ।

୧୦.ମିଶ୍ର ନୀଳମଣି, ରାମଲୀଳା ୧ମ ଭାଗ, ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡ଼େମୀ, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୧୪ ।

❖ ❖ ❖